

LIDOVÉ NOVINY

1. Dvacáté století a čeští autoři

11.01.2023 Lidové noviny - HELENA HAVLÍKOVÁ
strana: 7 rubrika: Kultura

Odkaz na originál

Klíčová slova: NDM; Opera; Ostrava

Rok 2022 v opeře se po letech postižených covidovými restrikcemi vrátil do normálu, ba co do počtu premiér výrazně překročil dlouhodobý standard padesátky inscenací. A nechyběly ani soudobé operní novinky.

Na nastudování 68 operních titulů uplynulého roku se vedle stálých divadel s deseti operními soubory (36 premiér) podílely vysoké umělecké školy a značnou měrou také soubory a festivaly. Znamená to, že uskupení bez finančního zázemí příspěvkové organizace tak výrazným způsobem rozhojňují a ozvláštňují naši operní krajinu.

Dramaturgická nabídka byla hodně pestrá v historické ose od baroka po současnost. Samozřejmě v repertoáru stálých divadel nechyběly osvědčené tituly Mozartovy či Verdiho, ale také Dvořákovy a začal se vracet i Smetana. Mimořádné ovšem bylo dokonce nadpoloviční zastoupení oper 20. století, na nichž se výraznou měrou podílel projekt Musica non grata se Schrekerovým Vzdáleným zvukem a Schulhoffovými Plameny se Státní opeře, Weinbergerovým Švandou dudákem v Národním divadle nebo Krásovými Zásnubami ve snu v Ostravě. A rovněž premiérování soudobých novinek včetně například oper Quo vadis Silvie Bodorové v Plzni nebo Tak tiše až Slavomíra Hoříny v nastudování Orchestru Berg.

Určitě lze přivítat, že z oněch 68 titulů roku 2022 polovinu autorů tvoří čeští skladatelé – Jiřím Antonínem Bendou počínaje (Vesnický trh v nastudování souboru Musica Florea) po opery teprve mladých skladatelek Noemi Savkové a Markéty Brothánkové, které zazněly v provedení Komorní opery JAMU dokonce na prestižním festivalu Janáček Brno.

Inscenační vrcholy

Inscenace samozřejmě nejsou klání, která se dají exaktně změřit, a můj výběr tří nejzajímavějších produkcí je subjektivní, opřeny ovšem o mnohaleté sledování nejen české operní krajiny.

Šestý ročník festivalu NODO (New Opera Days Ostrava) v čele s tandemem Petr Kotík – Jiří Nekvasil znovu potvrdil svou jedinečnost a užitečnost. Na předchozí rovněž kvalitní a objevné ročníky (kafkovská opera Salvatora Sciarrina La porta della legge, ne/opera Martina Smolky Seznamte, otevři se!, Ligetiho smršť emocí beze slov v Aventures, Xenakisova Oresteia, první uvedení mikrintervalové opery Aloise Háby Příklad království Tvé či Svatba Any Sokolovič) letos navázal Prometeo Luigiho Nona, dvouhodinový zvukově-prostorový monument s podtitulem Tragédie slyšení pro čtyři orchestry.

Po obvodu Dvořhalí Karolina režisér Jiří Nekvasil a výtvarník David Bazika nechali "zaparkovat" těžkou techniku nákladáků, na jejichž korbách byla rozmístěna příslušná uskupení interpretů. Dirigenti Jiří Rožeň a Petr Kotík (pro tak komplikované dílo jsou potřeba dva) vše řídili ze zdvižných plošin uprostřed.

Diváci seděli, chodili, ale i leželi uprostřed, s účinkujícími ve společném "kruhu" tohoto novodobého antického divadla a renesančních vícesborových technik, nořili se do reflexe prométheovského mýtu v polyfonii zvuků, hlasů, putujících díky elektronickému scénáři po celém prostoru. Byl to mimořádně silný zážitek, drtivý i zklidňující zároveň, jako osud lidstva zmítaného "tragédiemi" katastrof, ale i očistou katarze s nadějí v budoucnost.

Dostojevskij v Ostravě a Luks nejen v Brně

Z Ostravy je také další inscenace z mé top trojice: operou Zásnuby ve snu Hanse Krásy zde připomněli po předchozí inscenaci Bílého pána Jaroslava Křičky vzrušující rozmanitost meziválečné kultury tehdejšího Československa. Kombinaci stylové hudební koláže díla, dobového ukotvení Dostojevského předlohy Strýčkův sen i vzniku opery vystihl jak dirigent Marek Šedivý, tak osvědčený tým režiséra Jiřího Nekvasila a scénografa Daniela Dvořáka. Tvůrci zachytili grotesknost pokřivených charakterů ruského maloměsta v kontrastu se zádumčivostí mladé krásné Ziny. Měli k tomu typově výborně vybrané interprety, zejména Pavola Kubáně, Jorgeho Garzu či Veroniku Rovnou. Inscenace byla zasazena do širšího kontextu akce Třikrát Dostojevskij v Ostravě, do níž se zapojila i Komorní scéna Aréna a Divadlo Petra Bezruče – svědčí o tom, jak tu dovedou divadla kooperovat a využívat i marketingové synergie. Inscenace Zásnub ve snu, kterou připojilo pražské Národní divadlo do projektu Musica non grata, se stala zatím nejvýraznějším počinem této iniciativy.

A do třetice – v Alcině Georga Friedricha Händela operní soubor brněnského Národního divadla obdivuhodně zvládl po excelentní sérii s Brittenovým Peterem Grimesem a Řeckými pašijemi Bohuslava Martinů velký skok z 20. století do baroka a chopil se náročné spolupráce s mezinárodně uznávaným souborem staré hudby Collegium 1704.

Jeho vedoucí a dirigent Václav Luks neumdlévá ve své vytrvalosti vykřesat v našich podmínkách koprodukcí s francouzskými divadly, dokonce s Královskou operou ve Versailles. Vznikají tak inscenace, které i díky režisérům doslova zacloumaly naši operní krajinou. Po Händelově Rinaldovi, Myslivečkově Olympiádě a Vivaldiho Arsildě se i v případě Alciny historicky poučená interpretace s měkkým témbrem dobových nástrojů a vytríbeným citem pro varírování opakovaných částí capó árií snoubila tentokrát s inscenačním

řešením týmu režiséra Jiřího Heřmana.

Moderními prostředky atraktivně a promyšleně aplikoval principy barokní scénografie s perspektivou a jevištní zázraky pro evokaci magického světa kouzelnice Alciny v propletení milostných vztahů a intrik. Na brněnském nastudování zaslouží ocenění i to, že sestavili výborné obsazení ze sólistů, kteří se na barokní operu s virtuózními koloraturními party nespécializují – Pavla Vykopalová, Václava Krejčí Housková, Doubravka Součková, Ondřej Koplík nebo Roman Hoza.

Foto: Krásy Zásnuby ve snu v Ostravě podle Dostojevského připomněly vzrušující rozmanitost meziválečné domácí kultury

FOTO

O autorovi: H E L E N A H A V L Í K O V Á, Autorka je operní kritička

Dvacáté století a čeští autoři

Rok 2022 v opeře se po letech postižených covidovými restrikcemi vrátil do normálu, ba co do počtu premiér výrazně překročil dlouhodobý standard padesátky inscenací. A nechyběly ani soubobé operní novinky.

HELENA HAVLÍKOVÁ

Na nastudování 68 operních titulů uplynulého roku se vedle stálých divadel s deseti operními soubory (36 premiér) podílely vysoké umělecké školy a značnou měrou také soubory a festivaly. Znamená to, že uskupení bez finančního zázemí příspěvkové organizace tak výrazným způsobem rozhojňují a ozvláštňují naši operní krajinu.

Dramaturgická nabídka byla hodně pestrá v historické ose od baroka po současnost. Samozřejmě v repertoáru stálých divadel nechyběly osvědčené tituly Mozartovy či Verdiho, ale také Dvořákovy a začal se vracet i Smetana. Mimořádné ovšem bylo dokonce nadpoloviční zastoupení oper 20. století, na nichž se výraznou měrou podílel projekt Musica non grata se Schrekerovým *Vzdáleným zvukem* a Schulhoffovými *Plameny se Státní opeře*, Weinbergerovým *Švandou dudákem* v Národním divadle nebo Krásovými *Zásnubami ve snu* v Ostravě. A rovněž premiérování soubobých novinek včetně například oper *Quo vadis* Silvie Bodorové v Plzni nebo *Tak tíše* až Slavomíra Hoříňky v nastudování Orchestru Berg.

Určitě lze přivítat, že z oněch 68 titulů roku 2022 polovinu autorů tvoří čeští skladatelé – Jiřím Antonínem Bendou počínaje (*Vesnický trh* v nastudování souboru Musica Florea) po opery teprve mladých skladatelek Noemi Savkové a Markéty Brothánkové, které zazněly v provedení Komorní opery JAMU dokonce na prestižním festivalu Janáček Brno.

Inscenační vrcholy

Inscenace samozřejmě nejsou klání, která se dají exaktně změřit, a můj výběr tří nejzajímavějších produkcí je subjektivní, opřený ovšem o mnohaleté sledování nejen české operní krajiny.

Šestý ročník festivalu NODO (New Opera Days Ostrava) v čele s tandemem Petr Kotík – Jiří Nekvasil znovu potvrdil svou jedinečnost a užitečnost. Na předchozí rovněž kvalitní a objevné ročníky (kafkovská opera Salvatora Sciarrina *La por-*

Krásovy Zásnuby ve snu v Ostravě podle Dostojevského připomněly vzrušující rozmanitost meziválečné domácí kultury

FOTO NDM

ta della legge, ne/opera Martina Smolky *Sezname, otevři se!*, Ligetiho smršť emoci beze slov v *Aventures*, Xenakisova *Oresteia*, první uvedení mikrointervalové opery Aloise Háby *Přijď království Tvé* či *Svatba Any Sokolovič*) letos navázal *Prometeo* Luigiho Nona, dvouhodinový zvukově-prostorový monument s podtitulem *Tragédie slyšení pro čtyři orchestry*.

Po obvodu Dvojhalí Karolina režisér Jiří Nekvasil a výtvarník David Bazika nechali „zaparkovat“ těžkou techniku nákladáků, na jejichž korbách byla rozmístěna příslušná uskupení interpretů. Dirigenti Jiří Rožeň a Petr Kotík (pro tak komplikované dílo jsou potřeba dva) vše řídili ze zdvíných plošin uprostřed.

Diváci seděli, chodili, ale i leželi uprostřed, s účinkujícími ve společném „kruhu“ tohoto novodobého antického divadla a renesančních vícesborových technik, nořili se do reflexe prométeovského mýtu v polyfonii zvuků, hlasů, putujících díky elektronic-

kému scénáři po celém prostoru. Byl to mimořádně silný zážitek, drtivý i zklidňující zároveň, jako osud lidstva zmitaného „tragédie-mi“ katastrof, ale i očistou katarze s nadějí v budoucnost.

Dostojevskij v Ostravě a Luks nejen v Brně

Z Ostravy je také další inscenace z mé top trojice: operu *Zásnuby ve snu* Hanse Krásy zde připomněli po předchozí inscenaci *Bílého pána* Jaroslava Křičky vzrušující rozmanitost meziválečné kultury tehdejšího Československa. Kombinaci stylové hudební koláže díla, dobového ukotvení Dostojevského předlohy *Stryčkův sen* i vzniku opery vystihl jak dirigent Marek Šedivý, tak osvědčený tým režiséra Jiřího Nekvasila a scénografa Daniela Dvořáka. Tvůrci zachytili grotesknost pokřivených charakterů ruského maloměsta v kontrastu se zádušivostí mladé krásné Ziny. Měli k tomu typově výborně vybrané interprety, zejména Pavola Kubáně, Jorgeho Garzu

či Veroniku Rovnou. Inscenace byla zasazena do širšího kontextu akce *Tříkrát Dostojevskij* v Ostravě, do níž se zapojila i Komorní scéna Aréna a Divadlo Petra Bezruče – svědčí o tom, jak tu dovedou divadla kooperovat a využívat i marketingové synergie. Inscenace *Zásnub ve snu*, kterou připojilo pražské Národní divadlo do projektu Musica non grata, se stala zatím nejvýraznějším počinem této iniciativy.

A do třetice – v *Alcině* Georga Friedricha Händela operní soubor brněnského Národního divadla obdivuhodně zvládl po excellentní sérii s Brittenovým *Peterem Grimesem* a *Řeckými pašijemi* Bohuslava Martinů velký skok z 20. století do baroka a chopil se náročného spolupráce s mezinárodně uznávaným souborem staré hudby Collegium 1704.

Jeho vedoucí a dirigent Václav Luks neumdlévá ve své vytrvalosti vykřesat v našich podmínkách koprodukcce s francouzskými divadly, dokonce s Královskou operou ve Versailles. Vzni-

kají tak inscenace, které i díky režisérům doslova zacloumaly naši operní krajinu. Po Händelově *Rinaldovi*, Myslivečkově *Olympiádě* a Vivaldiho *Arsildě* se i v případě *Alciny* historicky poučená interpretace s měkkým témbrem dobových nástrojů a vytříbeným citem pro varírování opakovaných částí capo árii snoubila tentokrát s inscenačním řešením týmu režiséra Jiřího Heřmana.

Moderními prostředky atraktivně a promyšleně aplikoval principy barokní scénografie s perspektivou a jevištní zákraky pro evokaci magického světa kouzelnice Alciny v propletení milostných vztahů a intrik. Na brněnském nastudování zaslouží ocenění i to, že sestavili výborné obsazení ze sólistů, kteří se na barokní operu s virtuózními koloraturními party nespécializují – Pavla Vykopalová, Václava Krejčí Housková, Doubravka Součková, Ondřej Koplík nebo Roman Hoza.

Autorka je operní kritička

« zpět na začátek